

2016. februári mérnök évfordulók, emlénapok

5. – 140 éve született Csiszár Lajos építész

Marosvásárhelyen született Csiszár Lajos (1876-1963) építész publicista. Szülőhelyén számos középületet épített, így tervei és vállalása szerint épült fel a Városháza, és ő készítette el a sáromberki Teleki-kastély új szárnyát. Publicisztikáiban sürgette a Székelyföld iparosítását és a műegyetem felállítását.

6. – 70 éves Bay Zoltán híres Holdradar-kísérlete

Az 1994-ben megtartott rádiótechnikai napon a szakemberek arra a bravúrra emlékeztek, hogy Bay Zoltán és kutatócsoportja 1946. február 6-án a saját fejlesztésű radarral, - a világon egyedülálló eljárással - megmérte a Föld és a Hold közötti távolságot. Azóta, e napot tekintik a magyar űrkutatás kezdetének.

8. – 90 éve született Krempels Tibor mérnök

Budapesten született Krempels Tibor (1926-1985) Állami-díjas mérnök. 1963-71 között az Országos Vízügyi Hivatalnál, 1971-től haláláig a VÍZITERV-nél dolgozott. Tudományos munkássága főleg völgyzáró gátak és tározók tervezésével, építésével és a vízepítési aszfaltburkolatokkal volt kapcsolatos.

8. – 125 éve született Varga József mérnök

Budapesten született Varga József (1891-1956) Kossuth díjas vegyészmérnök, egyetemi tanár, miniszter, a kénhidrogén-effektus felfedezője. 1920-ban lett a műegyetem tanára, 1939-től iparügyi államtitkár, rövid ideig iparügyi miniszter és kereskedelem- és közlekedésügyi miniszter is volt. Az I. világháború idején a magyarsármási gázmezőkön létesített földgáz-hőbontó üzembe helyezését végezte, majd a hazai bauxitoknak a cementgyártásban való hasznosítása foglalkoztatta. Legjelentősebb eredményei a műbenzinek és motorhajtó anyagok előállításához fűződnek. Eleinte főként a kőszenek nagynyomású hidrogénezésével foglalkozott. Ezen a téren nemzetközileg elismert felfedezése az ún. kénhidrogén-effektus (Varga-effektus) megállapítása. A II. világháború után a nagy aszfalttartalmú ásványolajok és kátrányok középnyomású hidrogénezésére dolgozta ki a nevéhez fűződő hidrokrakk-eljárását.

10. – 125 éve született Tőry (Tögl) Kálmán mérnök

Budatétényben született Tőry (Tögl) Kálmán (1891-1975) vízepítő mérnök. Mint a Győri Folyammérnöki Hivatal főnöke, elsőként mérte a Duna görgetett hordalékhozamát és egy új kisvíz-szabályozási rendszert dolgozott ki. 1940-től a Vízrajzi Intézetnél dolgozott, elvállalta a magyar Duna-szakasz részletes fölmérését és elkészítette a folyam mélységvonalas medertérképét. Megírta a Duna-szabályozás monográfiáját (Budapest, 1952.). Egyik irányítója volt az 1954. és 1956. évi dunai árvizek elleni védekezésnek. Szorgalmazta a dunai jégtörőflotta létrehozását.

12. – 80 éve született Gergely Péter mérnök

Budapesten született Gergely Péter (1936-1995) építészmérnök, statikus. 1960-ban kapott mérnöki oklevelet Montrealban, 1963-ban doktorált az Illinois Egyetemen. 1975-től 32 évig az ithacai Cornell Egyetem Szerkezetépítési és Környezetvédelmi Tanszékének volt professzora és vezetője. Egyik kutatási területe a földrengéseknek az épületekre való hatása volt. Eredményeit több mint száz dolgozatban

ismertette, melyeket földrengészónákban lévő atomreaktorok építésénél használnak fel. Munkássága jelentősen hozzájárult a Földrengésmérnöki Nemzeti Központ (USA) megalapításához.

14. - 130 éve született Papp Simon geológus

Kapnikbányán született Papp Simon (1886-1970) geológus, akadémikus, a magyar olajbányászat meghatározó egyénisége, a soproni Bánya-, Kohó- és Erdő-mérnöki Karon az Olajkutató és Termelési Tanszék alapítója, s első professzora 1944-től. Közvetlen, térképészeti, bányászati és szénhidrogén-kutatásai mellett nagy érdeme volt, hogy segítségével feltárták hazánk első ipari jelentőségű kőolajtelepét. Részt vett a sikeres erdélyi földgázkutatásokban, négy kontinensen végzett olajkutatókat. Ipartörténeti és műszaki szempontból egyaránt jelentős *A magyarországi kőolaj- és földgázkutatás az 1780-tól 1945-ig terjedő időszakban* című munkája.

21. – 90 éve született Bunyitai János mérnök

Viszneken született Bunyitai János (1926-1981) vegyészmérnök, a gázipari technikus- és szakmunkásképzés egyik megszervezője. Főbb kutatási területei: a szénfeldolgozó-ipar vizsgálati módszerei, az acélszövetek passzív szigetelési technológiájának kifejlesztése, az ipari célra alkalmas infraszugárzók kikísérletezése.

22. – 140 éve volt a Vág és a Duna áradás

1876-ban e napon az ószőnyi határban feltorlódott a Duna jege, s az így felduzzadt árvíz több helyen, összesen mintegy 3 km hosszban átszakította a Vág és a Kisduna menti, valamint a komáromi töltéseket, nem kímélve a vágdunai fahidat, valamint nagy-dunai hídfőket sem. Az áradás következtében közel 600 négyzetkilométer terület került víz alá.

23. – 90 éve született Pintér Béla építész

E napon született Pintér Béla (1926-1992) építész, a budapesti Hilton szálló tervezője. A Városépítési Tudományos és Tervező Intézet (VÁTI), az Iparterv, majd a Középület-tervező Iroda (KÖZTI) tervezőjeként dolgozott. Számos köz- és lakóépületet tervezett, például Újpesten a Szent László téri kísérleti lakóházakat, Nyíregyházán a Tanárképző Főiskolát, a debreceni Építőgépezés Technikumot, a nagykovácsi Élelmiszeripari Iskolát. Az első kelet-európai Hilton Szállodát 1976-ban álmodta meg Sedlmayer János műemléki tervezővel együtt. Későbbi munkái közül említendő az 1978-ban tervezett líbiai Vízügyi Kutatóintézet, a Kelenföldi plébánia és templom, az Agrártudományi Egyetem tornacsarnoka és előadótermei. Munkásságát 1958-ban és 1978-ban Ybl Miklós-díjjal tüntették ki.

24. – 110 éve született Bors Károly mérnök

Kunszentmiklóson született Bors Károly (1906-1975) Kossuth-díjas geodéta, kultúrmérnök. A Süss Nándor Finommechanikai és Optikai Részvénytársaság (később: Magyar Optikai Művek) alkalmazottjaként műszerek tervezésén dolgozott. 1952-től meghívott előadója volt a Mérnök Továbbképző Intézetnek. Vezető tervezője volt az 1956-ban piacra került "MF" később "MA" típusjelű távcsöves vonalzó és mérőasztal felszerelésnek. A cég a gyártmányból több ezer darabot értékesített, többek között Ázsiába és Dél-Amerikába is. A műszert rátét-táv mérővel kiegészítve még a XXI. század első évtizedében is használják.

26. – 190 éve született Bobik Ignác mérnök

Bocsáron született Bobik Ignác (1826-1921) vízmérnök, aki 1881-től a Nádorcsatorna Társulat igazgató főmérnöke volt. Nevéhez fűződik a Sió alsó szakaszán évenként megismétlődő árvizek elleni védekezés és árvédelmi munkák megszervezése, a Közép-Dunántúli vízrendezések megindítása.

26. – 90 éve született Dévay József kémikus

Szombathelyen született Dévay József (1926-1984) kémikus. 1963-ban kinevezték a Veszprémi Egyetem fizikai-kémiai tanszékének vezetőjévé, mely funkcióját 1975-ig töltötte be. Fő kutatási területe az elektrokémiai korrózió és az elektródfolyamatok kinetikája volt.

28. – 150 éve születet Jankó Sándor mérnök

Vasváron született Jankó Sándor (1866-1923) erdőmérnök, főiskolai tanár, fotogrammetriai szakember, a háromszögháló-hibaelmélet kidolgozója. 1890–1906 között különféle erdészeti hatóságoknál, utóbb a Földművelésügyi Minisztériumban szolgált. 1906-ban a selmecbányai főiskola erdészeti földmérési tanszékén tanár. Jelentős szakirodalmi munkásságot fejtett ki. Többek közt az első magyar nyelvű fotogrammetriai munka szerzője. Tanulmányai főként az Erdészeti Lapok, a Kataszteri Közlöny és a Köztelek hasábjain jelentek meg. Háromszögháló-hibaelméletét az Österreichische Zeitschrift für Vermessungswesenben tette közzé.

Felhasznált irodalom:

- Évfordulóink a műszaki és természettudományokban 1994. és 1999. – MTESZ Tudomány- és Technikatörténeti Bizottsága
- História – Tudósnapár - Természettudósokhoz kapcsolódó évfordulók - <http://tudosnapar.kfki.hu/historia/>
- Mérnökök évfordulói 2016-ban – Magyar Mérnöki Kamara (www.mmk.hu) Történeti Bizottsága
- Magyar tudóslexikon A-tól Zs-ig – 1997. – BETTER – MTESZ – OMIKK
- Magyar Életrajzi Lexikon – 1967. – Akadémiai Kiadó
- Egyéb életrajzi források

Készítette: Sipos László